

ÖVERKLAGANDE

Datum
2023-05-09

Sida 1 (14)

Dnr
2021/5912

SVEA HOVRÄTT
Rotel 0802

INKOM: 2023-05-09
MÅLNR: T 4382-23
AKTBIL: 6

Svea hovrätt
Avdelning 8
svea.avdelning8@dom.se

KLAGANDE

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Ombud: Alexandra Pettersson Åberg och Bror Aili, samma adress

MOTPART

Linda Karlström
Flygfältsvägen 344
68500 Kronoby
Finland

Ombud: Jur. kand. Dano Kostovski
Frihetsstiftelsen
Box 1442
411 42 Göteborg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts dom den 15 mars 2023 i mål nr T 12811-21

SAKEN

Skadestånd

-
1. Med hänvisning till beviljat anstånd ger staten här in sitt överklagande som nu kompletterats med grunderna för överklagandet och skälen för prövningstillstånd.

BAKGRUND

2. I tingsrätten handlade målet om ett antal påståenden om att staten överträtt Europakonventionen med anledning av dokumentären "Dokument inifrån: Vaccinkrigarna" som visades i Sveriges Television AB:s (SVT) kanal SVT1 i december 2020. Den närmare bakgrunden framgår av tingsrättens dom.

3. Linda Karlström gjorde gällande att staten ansvarade för SVT:s handlande i samband med inspelningen och publiceringen av dokumentären och att detta handlande innebar överträdelser av artiklarna 8–11 och/eller 13 i Europakonventionen. Hon påstod också att staten inte hade tillhandahållit ett tillräckligt adekvat och effektivt skydd för hennes rättigheter enligt konventionen i förhållande till SVT:s handlande.
4. Tingsrätten kom i sin dom fram till att staten inte ansvarar för SVT:s handlande och att staten därför inte överträtt de åberopade artiklarna på den grunden (negativa förpliktelser). Vidare konstaterade tingsrätten att SVT:s handlande inte aktualiserade Linda Karlströms rättigheter enligt artiklarna 9–11.
5. Däremot fann tingsrätten att publiceringen av dokumentären inneburit ett ingrepp i Linda Karlströms rätt till privatliv enligt artikel 8, såvitt avsåg publiceringen av material från inspelningar med hjälp av dold kamera samt genom användandet av falska identiteter och vilseledande i det journalistiska arbetet. Vidare bedömde tingsrätten att det i Sverige saknas ett tillräckligt adekvat och effektivt skydd avseende de aktuella ingreppen och att staten därmed överträtt artikel 8 (positiva förpliktelser). Mot denna bakgrund förpliktade tingsrätten staten att betala 100 000 kr till Linda Karlström.
6. Staten delar inte tingsrättens bedömning att staten i förhållande till Linda Karlström har överträtt artikel 8 eller för den delen att en eventuell överträdelse av artikeln innebär att staten ska betala skadestånd till henne på det sätt som tingsrätten funnit. Staten överklagar därför tingsrättens dom enligt nedan.

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

7. Staten yrkar att hovrätten ska meddela prövningstillstånd och, med ändring av tingsrättens dom, ogilla Linda Karlströms talan samt förplikta henne att ersätta staten för dess rättegångskostnader i tingsrätten med det där yrkade beloppet.
8. Staten yrkar vidare ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten med ett belopp som kommer att anges senare.

GRUNDERNA FÖR STATENS TALAN OCH STATENS BEVISNING

9. Staten åberopar i den överklagade delen samma omständigheter och bevisning som i tingsrätten. Omständigheterna har angetts på ett korrekt sätt i tingsrättens dom, se s. 15–17 och 21–24. Bevisningen framgår av tingsrättens senaste processlägesöversikt (tingsrättens aktbilaga 199).

GRUNDERNA FÖR ÖVERKLAGANDET

10. Tingsrätten har till följd av en oriktig uppfattning av innebörden och omfattningen av artikel 8 *felaktigt* bedömt
 - att ingreppet i Linda Karlströms privatliv omfattat mer än publiceringen av material från inspelningar som journalisterna gjort med hjälp av dold kamera (se punkterna 12–22 nedan),

- att ingreppet aktualiserat positiva förpliktelser för staten i förhållande till Linda Karlström (se punkterna 23–34 nedan), och
 - att staten brustit i dessa förpliktelser (se punkterna 35–47 nedan).
11. Vidare har tingsrätten till följd av oriktiga skadeståndsrättsliga överväganden på Europakonventionens område *felaktigt* bedömt
- att det är nödvändigt med skadestånd i detta fall (se punkterna 48–53 nedan), och
 - att den ideella skadan uppgår till 100 000 kr (se punkten 54 nedan).

UTVECKLING AV GRUNDERNA FÖR ÖVERKLAGANDET

Tingsrätten har felaktigt bedömt att ingreppet i Linda Karlströms privatliv omfattat mer än publiceringen av material från inspelningar som journalister gjort med hjälp av dold kamera

12. Som tingsrätten angett har staten erkänt att publiceringen av material från inspelningar som journalisterna gjort med hjälp av dold kamera har inneburit ett ingrepp i Linda Karlströms rätt till privatliv enligt artikel 8 (se s. 33 i domen). Staten har dock aldrig erkänt att det skulle vara fråga om ett *otillåtet* ingrepp utan har tvärtom argumenterat för att Linda Karlström, med hänsyn till yttrandefrihetsintresset, fått *tåla* ingreppet och att det därför inte aktualiserats några positiva förpliktelser för staten (se mer om avvägningen i punkterna 23–34 nedan).
13. Vidare menar staten att den dolda inspelningen och publiceringen av det materialet måste ses som led i ett och samma journalistiska arbetssätt; den dolda inspelningen utgör metoden för anskaffandet av det journalistiska materialet medan den efterföljande publiceringen innebär ett offentliggörande eller spridande av detta material. Detta är också i linje med Europadomstolens praxis på området.¹ I detta fall är det just offentliggörandet eller spridandet som är särskilt känsligt ur integritetssynpunkt för Linda Karlström.²
14. Liksom staten har tingsrätten bedömt att publiceringen av materialet från den dolda inspelningen har inneburit ett ingrepp i Linda Karlströms rätt till privatliv. Tingsrätten går emellertid längre i sin bedömning. På s. 33 f. i domen skriver tingsrätten följande.

Enligt staten har användningen av falska identiteter och uppgivandet av falsk inriktning på dokumentären inte berört några rättigheter enligt artikel 8. Tingsrätten anser att detta synsätt inte kan accepteras. Dokumentären har uppenbarligen betydelse för hur Linda Karlström framställer sig själv. Som utgångspunkt har Linda Karlström därmed haft rätt att bestämma i vilket sammanhang

¹ Se bl.a. *Von Hannover (nr 2) mot Tyskland*, dom (stor kammare) den 7 februari 2012, nos. 40660/08 m.fl., p. 95–113 (se särskilt p. 113) och *Axel Springer AG mot Tyskland*, dom (stor kammare) den 7 februari 2012, no. 39954/08, p. 78–94 (se särskilt p. 93).

² Jfr NJA 1992 s. 594.

hon förekommer. Linda Karlström har enligt tingsrätten inte lämnat något giltigt samtycke för att det material som journalisterna filmat ska användas på något annat sätt än vad journalisterna angett till Linda Karlström. Även de öppna inspelningarna utgör därmed ett ingrepp i Linda Karlströms privatliv.

15. På s. 40 i domen sammanfattar tingsrätten därefter ingreppet enligt följande.

... publiceringen av material från inspelningar med hjälp av en dold kamera samt genom användandet av falska identiteter och vilseledande i det journalistiska arbetet.
16. Staten delar inte tingsrättens bedömning avseende ingreppet och anser att tingsrättens skrivningar i aktuellt hänseende är problematiska.
17. För *det första* ifrågasätter staten tingsrättens slutsats om att ”användandet av falska identiteter och vilseledande i det journalistiska arbetet” omfattas av rätten till privatliv enligt artikel 8 och anser att bedömningen saknar stöd i Europadomstolens praxis. Skyddet för privatlivet omfattar bl.a. den personliga integriteten och aspekter som rör personlig identitet. Det finns emellertid en stor variation av handlingar som kan sägas ha en påverkan på den personliga integriteten. Mot den bakgrunden har Europadomstolen uttalat att angreppet måste uppnå en viss nivå av allvar för att omfattas av skyddet i artikel 8.³ Att journalisterna vid inspelningen av den aktuella dokumentären inte var sanningsenliga i fråga om sina identiteter och syftet med granskningen kan inte anses påverka Linda Karlströms personliga integritet på ett tillräckligt allvarligt sätt för att omfattas av rätten till privatliv. Enligt staten kan artikel 8 omöjligt vara så vidsträckt att den omfattar mellanmänskliga relationer av så pass bred och obestämd karaktär att den ger ett allmänt skydd mot osanningar.⁴
18. För *det andra* är det oklart hur skrivningen på s. 40 i domen ska förstås; om tingsrätten anser att ”användandet av falska identiteter och vilseledande i det journalistiska arbetet” alltid innebär ett ingrepp i rätten till privatliv eller om det enbart förhåller sig på det sättet om ett sådant användande förekommer tillsammans med publicering av material från dolda inspelningar (dvs. som en beståndsdel i wallraffmetoden). Enligt statens mening kan tingsrättens skrivning tolkas som att all journalistisk granskning som i någon mån innefattar användandet av falska identiteter eller vilseledande, omfattas av skyddet för privatliv i artikel 8. En sådan bedömning är alltför långtgående och står i konflikt med den grundlagsskyddade informations- och yttrandefriheten.
19. För *det tredje* framstår det för staten som betänkligt att koppla ihop Linda Karlströms deltagande i dokumentären med frånvaron av ett ”giltigt samtycke”. Det är många gånger endast genom undersökande journalistik som allvarliga missförhållanden och andra förhållanden av allmänt intresse kan uppdagas.⁵ Det kan

³ Se *Nicolae Virgiliu Tănase mot Rumänien*, dom (stor kammare) den 25 juni 2019, no. 41720/13, p. 128, *Beizaras och Levickas mot Litauen*, dom den 14 januari 2020, p. 109 och *C mot Rumänien*, dom den 30 augusti 2022, no. 47358/20, p. 52.

⁴ Jfr *Botta mot Italien*, dom den 24 februari 1998, no. 21439/93, p. 35.

⁵ Se NJA 2015 s. 45 p. 12.

enligt statens mening inte vara på det sättet att granskande journalistik kräver ett samtycke från den som skildras eller porträtteras för att inte utgöra ett ingrepp i rätten till privatliv enligt artikel 8. En person som, i likhet med Linda Karlström, har trätt ut på samhällsdebattens arena ska inte själv kunna bestämma huruvida en granskning ska ske eller vad en sådan granskning ska innehålla. Ett sådant synsätt skulle begränsa massmedias möjligheter att anskaffa och publicera information av allmänt intresse i alltför stor utsträckning. Detsamma gäller allmänhetens legitima intresse av att få ta del av sådan information.⁶

20. För *det fjärde* är det inte tydligt vad tingsrätten menar när den skriver att ”även de öppna inspelningarna” utgör ingrepp i Linda Karlströms rätt till privatliv. Dokumentären skildrar antivaccinationsrörelsen och dess företrädare i bl.a. Norden och USA. Linda Karlström är en av de personer som journalisterna intervjuade och som skildras i dokumentären. Det är statens bestämda uppfattning att de delar av dokumentären som innehåller inspelningar med andra personer än Linda Karlström inte kan anses utgöra ett ingrepp i *hennes* rätt till privatliv. Vidare innehåller dokumentären även öppna inspelningar från offentliga föreläsningar och framträdanden med Linda Karlström. Det är oklart om tingsrätten anser att även publiceringen av materialet från dessa inspelningar utgör en del av ingreppet.
21. Enligt staten är det tydligt att publiceringen av de ”öppna inspelningarna” med Linda Karlström faller utanför tillämpningsområdet för artikel 8. Detta material har med hennes kännedom och samtycke spelats in för framtida publicering. Även om hon var av uppfattningen att dokumentären skulle ha en annan inriktning har hon alltså varit medveten om att materialet var avsett för spridning till allmänheten. Hon kan därför inte anses ha haft en berättigad förväntan på att detta material skulle betraktas som privat och publiceringen av materialet omfattas därmed inte av artikel 8.⁷
22. Sammanfattningsvis anser staten att tingsrättens domskäl är otydliga samt att bedömningen av vad som utgör ingrepp i Linda Karlströms privatliv är alltför långtgående och saknar rättsligt stöd.

Tingsrätten har felaktigt bedömt att ingreppet aktualiserat positiva förpliktelser för staten i förhållande till Linda Karlström

Tingsrätten har underlåtit att göra en intresseavvägning

23. Tingsrättens dom saknar en bedömning av huruvida SVT:s ingrepp överhuvudtaget aktualiserar några positiva förpliktelser för staten i förhållande till Linda Karlström. Domen vilar på den felaktiga föreställningen att ett ingrepp i en

⁶ Jfr t.ex. *Mosley mot Förenade Konungariket*, dom den 10 maj 2011, no. 48009/08, p. 112 och *Satakunnan Markkinapörssi Oy och Satamedia Oy mot Finland*, dom (stor kammare) den 27 juni 2017, no. 931/13, p. 126.

⁷ Jfr t.ex. *Von Hannover (nr 1) mot Tyskland*, dom den 24 juni 2004, no. 59320/00, p. 51–53, *Haldimann m.fl. mot Schweiz*, dom den 24 februari 2015, no. 21830/09, p. 60 och *Couderc och Hachette Filipacchi Associés mot Frankrike*, dom (stor kammare) den 10 november 2015, no. 40454/07, p. 135–136 samt van Dijk m.fl., *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 2018, s. 673 och Reid, *A Practitioner’s Guide to the European Convention on Human Rights*, 2019, s. 959 f.

rättighet från en annan enskild också – per automatik – ger upphov till positiva förpliktelser för staten. Ett sådant förhållningssätt skulle utsträcka statens ansvar inom området för positiva förpliktelser i alltför stor omfattning och orsaka en orimlig börda för staten.⁸

24. Till skillnad från den bedömning som tingsrätten har gjort ska det göras en individualiserad bedömning av om det just i *Linda Karlströms fall* har uppstått några positiva förpliktelser för staten. Som staten har påpekat kan sådana förpliktelser inte uppstå i vilken situation som helst. För att avgöra om det aktualiserats några positiva förpliktelser ska det göras en intresseavvägning. Detta framgår av såväl Europadomstolens praxis⁹ som doktrin¹⁰ på området.
25. Europadomstolen har i *Rees mot Förenade Konungariket*, dom (plenum) den 17 oktober 1986, no. 9532/81, p. 37 beskrivit denna avvägning på följande vis.

[...] In determining whether or not a positive obligation exists, regard must be had to the fair balance that has to be struck between the general interests of the community and the interests of the individual, the search for which balance is inherent in the whole of the Convention. [...] In striking this balance the aims mentioned in the second paragraph of Article 8 may be of a certain relevance, although this provision refers in terms only to “interferences” with the right protected by the first paragraph – in other words is concerned with the negative obligations flowing therefrom [...].

26. I *Hatton m.fl. mot Förenade Konungariket*, dom (stor kammare) den 8 juli 2003, no 36022/97, p. 98 har domstolen uttryckt saken på följande sätt.

Whether the case is analysed in terms of a positive duty on the State to take reasonable and appropriate measures to secure the applicants' rights under paragraph 1 of Article 8 [alltså som en del av positiva förpliktelser, Justitiekanslerns anmärkning] or in terms of an interference by a public authority to be justified in accordance with paragraph 2 [alltså som en del av negativa förpliktelser, Justitiekanslerns anmärkning], the applicable principles are broadly similar. In both contexts regard must be had to the fair balance that has to be struck between the competing interests of the individual and of the community as a whole; and in both contexts the State enjoys a certain margin of appreciation in determining the steps to be taken to ensure compliance with the Convention. Furthermore, even in relation to the positive obligations flowing from the first paragraph of Article 8, in striking the required balance the aims mentioned in the second paragraph may be of a certain relevance (see *Powell and Rayner*, p. 18, § 41, and *López Ostra* pp. 54-55, § 51, both cited above).

⁸ Jfr t.ex. Beijer, *The Limits of Fundamental Rights Protection by the EU*, 2017, s. 63 ff.

⁹ Se bl.a. *Rees mot Förenade Konungariket*, dom (plenum) den 17 oktober 1986, no. 9532/81, p. 37, *Johnston m.fl. mot Irland*, dom (plenum) den 18 december 1986, no. 9697/82, p. 55, *Powell och Rayner mot Förenade Konungariket*, dom den 21 februari 1990, no. 9310/81, p. 41, *B. mot Frankrike*, dom (plenum) den 25 mars 1992, no. 13343/87, p. 44 och 63, *Keegan mot Irland*, dom den 26 maj 1994, no. 16969/90, p. 49, *Kroon m.fl. mot Nederländerna*, dom den 27 oktober 1994, no. 18535/91, p. 31, *X, Y och Z mot Förenade Konungariket*, dom (stor kammare) den 22 april 1997, no. 21830/93, p. 41, *Appleby m.fl. mot Förenade Konungariket*, dom den 6 maj 2003, no. 44306/98, p. 40 och *Hatton m.fl. mot Förenade Konungariket*, dom (stor kammare) den 8 juli 2003, no. 36022/97, p. 98.

¹⁰ Se Beijer, s. 52 ff., van Dijk m.fl., s. 324 ff. och Reid, s. 84 f.

27. Av Europadomstolens praxis följer alltså att den intresseavvägning som ska göras kan liknas vid den proportionalitetsbedömning som ska ske vid en prövning av statens negativa förpliktelser enligt artikel 8. Vid en sådan bedömning ska det prövas om statens ingrepp är *nödvändigt* i ett demokratiskt samhälle bl.a. med hänsyn till *skydd för andra personers fri-och rättigheter* (se artikel 8.2). Positiva förpliktelser för staten kan enbart uppstå när avvägningen faller ut till förmån för den enskildes intressen.
28. Avslutningsvis bör framhållas att Europadomstolen har uttalat att utrymmet för att hålla en stat ansvarig för sina egna överträdelser av Europadomstolen (negativa förpliktelser) är större än statens ansvar att skydda enskilda mot ingrepp från andra enskilda (positiva förpliktelser).¹¹ Frånvaron av en intresseavvägning leder emellertid till motsatsen.

Närmare om intresseavvägningen i detta fall

29. Varje åtgärd som syftar till ett starkare skydd för privatlivet innebär i princip en motsvarande inskränkning av yttrandefriheten.¹² Detta innebär att yttrandefriheten är ett sådant motstående intresse som ska beaktas vid intresseavvägningen i de fall staten påstås ha positiva förpliktelser till skydd för privatlivet, jfr artikel 8.2.¹³
30. Europadomstolen har vid upprepade tillfällen prövat påstådda överträdelser som aktualiserat rätten till privatliv i samband med journalistisk verksamhet inom området för såväl statens negativa som positiva förpliktelser.¹⁴ Av domstolens praxis framgår att de nationella domstolarna i sådana sammanhang ska göra en avvägning mellan dessa intressen oberoende av *dels* om det är artikel 8 eller artikel 10 som åberopas, *dels* om den påstådda överträdelserna tar sikte på statens negativa eller positiva förpliktelser.¹⁵

¹¹ Se bl.a. *Zehnalová och Zehnal mot Tjeckien*, beslut den 14 maj 2002, no. 38621/97 och *Beijer*, s. 64.

¹² Se t.ex. SOU 2012:55 s. 439 och jfr *Bédat mot Schweiz*, dom (stor kammare) den 29 mars 2016, no. 56925/08, p. 74.

¹³ Se t.ex. Harris m.fl., *Law of the European Convention on Human Rights*, 2014, s. 551 ff., van Dijk m.fl., s. 676 ff. och Reid, s. 965 ff.

¹⁴ Se bl.a. *White mot Sverige*, dom den 19 september 2006, no. 42435/02, *Mosley mot Förenade Konungariket*, *Axel Springer AG mot Tyskland*, *Von Hannover (nr 2) mot Tyskland*, *Bédat mot Schweiz*, *Magyar Helsinki Bizottság mot Ungern*, dom (stor kammare) den 8 november 2016, no. 18030/11 *Satakunnan Markkinapörssi Oy och Satamedia Oy mot Finland* och *Abbasaliyeva mot Azerbajdzjan*, dom den 27 april 2023, no. 6950/13.

¹⁵ Se t.ex. *Mosley mot Förenade Konungariket*, p. 111 (domstolen har där uttalat att en intresseavvägning även ska göras när en påstådd överträdelse tar sikte på statens positiva förpliktelser under artikel 8 och hänvisat till praxis avseende negativa förpliktelser), *Satakunnan Markkinapörssi Oy och Satamedia Oy mot Finland*, p. 165 (domstolen har där uttalat att de faktorer som ska beaktas i intresseavvägningen främst riktar sig till de nationella domstolarna), *Niskasaari och Otavamedia Oy mot Finland*, dom den 23 juni 2015, no. 32297/10, p. 48–49 (domstolen har där angett att det inte är av avgörande betydelse att de nationella domstolarna hänvisar till de av domstolen fastslagna faktorerna så länge de faktiskt gör den intresseavvägning som följer av dem) samt *Bédat mot Schweiz*, p. 52 och *Couderc och Hachette Filipacchi Associés mot*

31. Europadomstolen har som en utgångspunkt för intresseavvägningen framhållit att yttrandefriheten är en av grundvalarna i ett demokratiskt samhälle och återkommande fäst vikt vid massmedias viktiga roll i att förmedla information av allmänt intresse.¹⁶ Journalister som förmedlar information av sådant slag har därför ett särskilt starkt skydd för sin yttrandefrihet enligt Europakonventionen.¹⁷ En ytterligare utgångspunkt måste därmed vara att journalister ska kunna anskaffa information med hjälp av kameror och liknande utrustning så fritt som möjligt.¹⁸
32. När det rör publicering i media av det nu aktuella slaget har Europadomstolen i sin praxis angett att det finns vissa faktorer som ska beaktas särskilt vid intresseavvägningen. Dessa faktorer är
1. om publiceringen har bidragit till en debatt av allmänt intresse,
 2. hur välkänd personen i fråga är, personens tidigare beteende och vad ämnet för publiceringen är,
 3. metoden för att få fram informationen och dess sanningshalt, och när det gäller bilder, under vilka omständigheter de har tagits, samt
 4. publiceringens innehåll, form och konsekvenser.¹⁹
33. Staten har i såväl svaromålet som under huvudförhandlingen i tingsrätten redogjort för hur den anser att avvägningen mellan Linda Karlströms rätt till privatliv samt journalisternas och publicisternas rätt till yttrandefrihet i detta fall ska göras utifrån dessa faktorer och vilka omständigheter som ska beaktas. Staten nöjer sig i nuläget med att hänvisa till svaromålet i detta avseende (se p. 99–107 i tingsrättens aktbilaga 52).
34. Enligt staten är det tydligt att prövningen faller ut till förmån för yttrandefriheten. Till följd av detta har det inte aktualiserats några positiva förpliktelser för

Frankrike, p. 91 (domstolen har där uttalat att utfallet av intresseavvägningen inte ska vara beroende av om det är artikel 8 eller artikel 10 som åberopas). Jfr detta med bl.a. *Powell och Rayner mot Förenade Konungariket*, p. 41, *X, Y och Z mot Förenade Konungariket*, p. 41, *Odièvre mot Frankrike*, dom (stor kammare) den 13 februari 2003, no. 42326/98, p. 40, *SH m.fl. mot Österrike*, dom (stor kammare) den 3 november 2011, no. 57813/00, p. 87 och *Khadija Ismayilova mot Azerbajdzjan*, dom den 10 januari 2019, nos. 65286/13 m.fl., p. 112 (domstolen har där uttalat att det inte går att dra någon tydlig gräns mellan en stats negativa och positiva förpliktelser under artikel 8 samt att de tillämpliga principerna oavsett är desamma. Jfr även *Harris m.fl.*, s. 523.

¹⁶ Se t.ex. *Thorgeir Thorgeirson mot Island*, dom den 25 juni 1992, no. 13778/88, p. 63, *MGN Limited mot Förenade Konungariket*, dom den 18 januari 2011, no. 39401/04, p. 141, *Mosley mot Förenade Konungariket*, p. 112, *Bédat mot Schweiz*, p. 48–51 och *Satakunnan Markkinapörssi Oy och Satamedia Oy mot Finland*, p. 124–126.

¹⁷ Se t.ex. *Magyar Helsinki Bizottság mot Ungern*, p. 165 och *Niskasaari och Otavamedia Oy mot Finland*, p. 58.

¹⁸ Se prop. 2012/13:69 s. 18 och jfr *Satakunnan Markkinapörssi Oy och Satamedia Oy mot Finland*, p. 128.

¹⁹ Se bl.a. *von Hannover (nr 2) mot Tyskland*, p. 95–113, *Axel Springer AG mot Tyskland*, p. 78–94 och SOU 2020:45 s. 240 ff.

staten i detta fall och det krävs följaktligen inte att staten tillhandahåller Linda Karlström några möjligheter att angripa publiceringen av dokumentären på det sätt som hon påstått. Det har med andra ord varit fråga om ett *tillåt* ingrepp från SVT:s sida och Linda Karlström har därför fått *tåla* ingreppet. Detta gäller inte minst om ingreppet skulle anses ha innefattat ”användandet av falska identiteter och vilseledande i det journalistiska arbetet” samt publicering utan ”giltigt samtycke”.²⁰ Linda Karlströms talan ska därför ogillas redan på denna grund. Som utvecklas nedan tillhandahåller staten dessutom ett adekvat och effektivt skydd i detta fall.

Tingsrätten har felaktigt bedömt att staten har brustit i sina positiva förpliktelser

35. Det ankommer *i första hand* på lagstiftaren att göra de överväganden som är aktuella i målet. Lagstiftaren har efter en intresseavvägning mot yttrandefriheten utformat skyddet för privatlivet i grundlagarna med utgångspunkten att en enskild många gånger får *tåla* ett ingrepp i den personliga integriteten.²¹
36. Det skydd som finns för den personliga integriteten inom det grundlagsskyddade området i nu aktuellt hänseende består av
- straffrättsliga bestämmelser om förtal (se 5 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen, 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen och 5 kap. 1 § brottsbalken) och därmed sammanhängande skadeståndsrättsliga regler (9 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen),
 - bestämmelsen om kränkande fotografering (4 kap. 6 a § brottsbalken) och därmed sammanhängande skadeståndsrättsliga regler (2 kap. skadeståndslagen),
 - Granskningsnämnden för radio och tv (Granskningsnämnden), samt
 - det mediaetiska självregleringssystemet bestående av *dels* Mediaombudsmannen (MO), med det beslutande organet Mediernas Etiknämnd (ME), *dels* Journalistförbundets yrkesetiska nämnd (YEN).
37. Det grundlagsskyddade regelsystemet kompletteras alltså med Granskningsnämnden och ett väletablerat system för självreglering. Det svenska skyddet för integritetskränkningar har med anledning av bl.a. de skyldigheter som följer av Europakonventionen varit föremål för översyn av statliga utredningar. Utredningarna har bedömt att det saknats skäl att stärka det generella skyddet för enskildas integritet och privatliv i yttrandefrihetsgrundlagen och tryckfrihetsförordningen.²²
38. Genom sin dom har tingsrätten underkänt de överväganden som ligger till grund för svensk lagstiftning på området utan att beröra den *intresseavvägning* som

²⁰ Jfr *Botta mot Italien*, p. 35.

²¹ Se bl.a. prop. 2012/13:69 s. 16 samt prop. 2016/17:222 s. 39 och 59.

²² Se SOU 2012:55 s. 29 och 438 ff. samt SOU 2020:45 s. 235 f.

lagstiftaren gjort (se punkterna 23–34 ovan) samt utan att beakta den breda bedömningsmarginal som staten har när det kommer till på vilket sätt och genom vilka medel som staten ska tillförsäkra enskilda detta skydd. Denna bedömningsmarginal är särskilt bred när staten, som i detta fall, behöver göra en avvägning mellan olika intressen och konventionsrättigheter.²³ Avsaknaden av en prövning med utvecklade resonemang från tingsrättens sida i detta hänseende framstår därför som en allvarlig brist.

39. När det kommer till tillämpligheten och omfattningen av bestämmelserna om förtal delar staten tingsrättens bedömning att ”Linda Karlström genom förtalstagstiftningen hade kunnat föra en talan med avseende på hur hon framställs i dokumentären” (se s. 36 i domen). Detta avser publiceringen av såväl dolt som öppet inspelat material. I detta sammanhang bör även framhållas att det finns en skyldighet att tolka nationella regler konventionskonformt och att extensiva tolkningar av vad som kan utgöra förtal också har gjorts till förmån för rätten till privatliv.²⁴ Det finns alltså ett skydd för Linda Karlströms privatliv genom bestämmelserna om förtal, vilka Europadomstolen funnit förenliga med konventionens krav.²⁵
40. Tingsrätten menar dock att en förtalstalan inte kan ta sikte på ”sättet vilket dokumentären spelats in” (se s. 36 i domen). Vad avser just sättet för anskaffande av material så har lagstiftaren kriminaliserat visst förfaringssätt genom bestämmelserna om kränkande fotografering (se 4 kap. 6 a § brottsbalken). Av den bestämmelsen följer att den som olovligen med tekniskt hjälpmedel i hemlighet tar upp bild av någon som befinner sig inomhus i en bostad eller på en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annan liknande utrymme döms för kränkande fotografering. Om journalisterna hade spelat in sådant material hade de alltså kunnat dömas för detta. Lagstiftaren har bedömt att artikel 8 inte kräver en mer långtgående kriminalisering av anskaffningssätt än det som framgår av straffbestämmelsen.²⁶ Att kriminalisera eller på annat sätt skydda enskilda mot allt användande av dold inspelningsutrustning vore enligt statens mening helt omotiverat eftersom det i huvudsak är det som framgår av dolda inspelningar som är integritetskänsligt för den enskilde. Detta gäller i synnerhet inom området för journalistisk verksamhet där det kan finnas ett starkt legitimt intresse av att använda sådan utrustning.²⁷
41. Vidare anser staten att tingsrätten har gjort en felaktig bedömning avseende omfattningen av Granskningsnämndens prövning. Tingsrätten har tagit fasta på att det i Granskningsnämndens beslut noterades *att* det inte ingick i nämndens uppgifter att pröva omständigheterna kring tillkomsten av ett program och *att* det är en yrkesetisk fråga att delar av programmen spelades in genom att reportrarna

²³ Se bl.a. *Evans mot Förenade konungariket*, dom (stor kammare) den 10 april 2007, no. 6339/05, p. 77, *Mosley mot Förenade konungariket*, p. 108, *Von Hannover (nr 2) mot Tyskland*, p. 104 och *Söderman mot Sverige*, dom den 12 november 2013, no. 5786/08, p. 79.

²⁴ NJA 1992 s. 594, NJA 1994 s. 637 och NJA 2007 s. 891.

²⁵ *White mot Sverige*, p. 27.

²⁶ Se prop. 2012/13:69 s. 11 ff.

²⁷ *Haldimann m.fl. mot Schweiz*, p. 61 och *Bremner mot Turkiet*, p. 76.

uppträdde med falska identiteter eller med dold kamera (se s. 38 i domen och s. 13 i Granskningsnämndens beslut, tingsrättens aktbilaga 53).

42. Likt tingsrätten har konstaterat hade Granskningsnämnden kunnat pröva om dokumentären utgjort ett oacceptabelt intrång i Linda Karlströms privatliv om hon hade lämnat sitt skriftliga medgivande till det. Även om nämnden inte hade kunnat pröva huruvida det ur ett yrkesetiskt perspektiv var motiverat att använda sig av det aktuella arbetssättet är det enligt staten inte uteslutet att den hade kunnat beakta arbetssättet inom ramen för en prövning av om publiceringen av det material som anskaffats genom de aktuella metoderna innebar ett oacceptabelt privatlivsintrång. Staten delar emellertid tingsrättens bedömning om att den avvägning som Granskningsnämnden hade kunnat göra liknar den försvarlighetsbedömning som görs inom ramen för förtalslagstiftningen (se s. 37 i domen).
43. Staten delar vidare tingsrättens beskrivningar av MO, ME och YEN samt vad deras prövningar omfattar. Eftersom staten anser att ”användandet av falska identiteter och vilseledande i det journalistiska arbetet” inte omfattas av skyddet i artikel 8 saknar det emellertid betydelse att de yrkesetiska reglerna inte innehåller några bestämmelser eller skrivningar om just detta.
44. Enligt staten är det befintliga skydd som erbjuds Linda Karlström – i form av det grundlagsskyddade regelsystemet, Granskningsnämnden och det mediaetiska självregleringssystemet bestående av MO, ME och YEN – adekvat och effektivt. Detta gäller inte minst med beaktande av den breda bedömningsmarginal som tillkommer staten på området och det motstående yttrandefrihetsintresset.²⁸
45. Därutöver måste det understrykas att Linda Karlström inte har utnyttjat det befintliga skyddet. Hon har exempelvis varken väckt enskilt åtal för förtal eller gett sitt skriftliga medgivande till en prövning av intrång i privatlivet hos Granskningsnämnden. Slutsatserna kring de prövningar som domstolen respektive Granskningsnämnden skulle ha kunnat göra avseende dokumentären i nämnda avseenden blir därför inte annat än hypotetiska. För att tingsrätten ska kunna underkänna den svenska ordningen på området måste det rimligtvis krävas att Linda Karlström faktiskt har använt sig av de möjligheter som finns och att de har visat sig otillräckliga. Såvitt framkommit har Linda Karlström inte heller försökt anmäla de aktuella journalisterna till YEN för att få till stånd en prövning av det som Europadomstolen tydligt anvisar som en yrkesetisk fråga.²⁹
46. Avslutningsvis ska det understrykas att Högsta domstolen har uttalat att en domstol bör avstå från att underkänna lagstiftarens överväganden med hänvisning till Europakonventionen såvida det inte *klart* framgår att det är fråga om en överträdelse.³⁰ Enligt staten gäller detta i synnerhet på det konstitutionella området. Av domskälen framgår att tingsrättens bedömning vilar på i sammanhanget otillräcklig grund. Tingsrätten har funnit att ”det framstår som *osäkert* [Justitiekanslerns kursivering] om enbart existensen av ett system med självreglering, utan

²⁸ Jfr t.ex. *MGN Limited mot Förenade Konungariket*, p. 142 och *Satakunnan Markkinapörssi Oy och Satamedia Oy mot Finland*, p. 162–163.

²⁹ Se bl.a. *Von Hannover (nr 2) mot Tyskland*, p. 102 och *Bremner mot Turkiet*, p. 68.

³⁰ Se t.ex. NJA 2013 s. 502, särskilt p. 54–55.

möjlighet för den enskilde att erhålla skadestånd, är tillräckligt för att en stat ska anses ha uppfyllt sina positiva förpliktelser att skydda rätten till privatliv enligt artikel 8” och att ”det är *tveksamt* [Justitiekanslerns kursivering]” om YEN:s prövning uppfyller Europakonventionens krav (se s. 39 i domen).

47. Sammanfattningsvis har staten inte brutit i uppfyllandet av några eventuella positiva förpliktelser enligt artikel 8 i detta fall. Linda Karlströms talan ska därför ogillas även på denna grund.

Tingsrätten har felaktigt bedömt att det är nödvändigt med skadestånd i detta fall

48. När tingsrätten prövar om Linda Karlström har rätt till skadestånd för överträdelsen skriver den att det med hänsyn till rättighetsöverträdelsen ”som utgångspunkt är nödvändigt med skadestånd för att gottgöra överträdelsen” (s. 41 i domen). Staten delar inte denna bedömning.
49. Högsta domstolen har återkommande uttalat att det i vissa fall kan räcka med att överträdelsen erkänns av det allmänna.³¹ I praxis har fastslagits att om skäligt skadestånd för överträdelsen inte uppgår till åtminstone 10 000 kr får den skadelidande som regel finna sig i att den enda gottgörelsen består i att en domstol erkänner att en överträdelse har förekommit utan att tillerkänna någon ersättning.³² Europadomstolen har i flera avgöranden vid överträdelse av just artikel 8 funnit det tillräckligt att fastslå att en överträdelse skett utan att döma ut skadestånd.³³
50. På s. 42 i domen skriver tingsrätten vidare följande.

I det nu föreliggande fallet har Linda Karlströms rätt till privatliv överträtts. Det är fråga om publicering av material som åtkommit genom dold kamera samt genom vilsledande av Linda Karlström. Publiceringen har fått stor spridning och ligger alltså kvar på SVT Play. Det är tydligt att Linda Karlström har tagit illa åt sig av publiceringen och det tillvägagångssätt som använts för att erhålla det material som publicerats. Sammantaget anser tingsrätten att skäligt skadestånd för den ideella skada som Linda Karlström därmed drabbats av uppgår till 100 000 kr.

51. Statens överträdelse består, enligt tingsrätten, av att staten inte har tillhandahållit ett ”tillräckligt adekvat och effektivt skydd för Linda Karlströms privatliv” (s. 40 i domen). De känslor och det lidande som Linda Karlström gav uttryck för i sitt förhör var i huvudsak kopplade till SVT:s publicering av dokumentären och inte till en eventuell avsaknad av skydd för hennes privatliv. Tingsrätten har med andra ord låtit Linda Karlströms lidande och andra omständigheter knutna till SVT:s publicering av dokumentären få ett alltför stort genomslag vid bedömningen av skadeståndets storlek. Det är statens uppfattning att ett bristfälligt

³¹ Se t.ex. NJA 2012 s. 1038 I p. 11 och NJA 2013 s. 842 p. 60.

³² Se t.ex. NJA 2012 s. 211 p. 26 och NJA 2013 s. 842 p. 61.

³³ Se bl.a. *Khan mot Förenade konungariket*, dom den 12 maj 2000, no. 35394/97 p. 49 och *Sciacca mot Italien*, dom den 11 januari 2005, no. 50774/99, p. 33.

skydd i sig inte betyder att Linda Karlström skulle haft framgång vid utnyttjandet av en ”mekanism där Linda Karlströms rätt till privatliv kan vägas mot journalisternas rätt till yttrandefrihet” (s. 41 i domen). I ljuset av Europadomstolens praxis, och av samma skäl som har anförts ovan beträffande intresseavvägningen samt i svaromålet, finns det tvärtom inget stöd för slutsatsen att journalisternas yttrandefrihet skulle ha fått ge vika.

52. Den överträdelse som tingsrätten lagt staten till last är närmast av processuell karaktär. Som framgått i punkterna 35–47 ovan tillhandahåller staten ett adekvat och effektivt skydd för Linda Karlströms privatliv. Det kan även i detta sammanhang framhållas att Linda Karlström inom ramen för det befintliga skyddet inte har utnyttjat möjligheterna att exempelvis väcka enskilt åtal för förtal eller samtycka till Granskningsnämndens prövning av påstått intrång i privatlivet. Att hon inte har utnyttjat det skydd som finns ska beaktas vid bedömningen av om det är nödvändigt med skadestånd för att gottgöra överträdelsen.³⁴
53. Sammanfattningsvis anser staten att omständigheterna inte är sådana att de når upp till den lägsta gräns som krävs för att skadestånd för ideell skada ska utgå. Det lidande som Linda Karlström drabbats av till följd av en eventuell överträdelse måste i stället anses tillräckligt kompenserat genom att hovrätten i så fall konstaterar att Europakonventionen har åsidosatts.

Tingsrätten har felaktigt bedömt att den ideella skadan uppgår till 100 000 kr

54. Under alla förhållanden är det utdömda beloppet för högt. Ersättning för ideell skada bör ligga i nivå med de belopp som enligt svensk rätt döms ut som kränkingsersättning på grund av brott.³⁵ Lagstiftaren har uttalat att det skulle uppfattas som svårförståeligt och ologiskt om t.ex. ideella skador vid konventionsöverträdelser som består i formella eller hanteringsmässiga brister i myndigheternas handläggning ersätts med högre belopp än vad som kommer i fråga vid flera av de allvarliga integritetskränkningar som kränkingsersättningen syftar till att kompensera. För att skadestånd ska utgå med ett så högt belopp som vid våldtäkt och mordförsök bör det krävas att en rättighetsöverträdelse har varit särskilt ingripande, långvarig eller allvarlig.³⁶

SKÄLEN FÖR PRÖVNINGSTILLSTÅND

55. Med hänsyn till de synpunkter på tingsrättens dom som framförts ovan finns det anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (ändringsdispens).
56. Sverige har en lång tradition av att ha ett starkt skydd för yttrandefriheten. Avsikten med detta skydd är att skapa goda förutsättningar för ett fritt meningsutbyte, bl.a. genom att värna massmedias möjligheter att anskaffa och publicera information. När det kommer till området för sådan verksamhet som omfattas av

³⁴ Jfr NJA 2013 s. 842 p. 53–54 och 59.

³⁵ Se prop. 2017/18:7 s. 36 ff. och Högsta domstolens dom den 13 april 2023 i mål nr T 7840-22.

³⁶ Se prop. 2017/18:7 s. 39.

det särskilda grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefrihet har begränsningar alltid skett med eftertanke och stor återhållsamhet.³⁷ Med denna utgångspunkt har lagstiftaren utformat det befintliga skyddet för den personliga integriteten. Tingsrättens dom innebär ett underkännande av lagstiftarens noggranna och konstitutionellt grundade överväganden utan att innefatta de avvägningar som krävts enligt Europadomstolens praxis.

57. Det är därför angeläget att den överklagade delen av domen ställs under hovrättens prövning. En sådan prövning är nödvändig för att undanröja de tvivel som efter tingsrättens dom finns beträffande gränserna för vad som utgör ingrepp i någons privatliv, vilket skydd som i ljuset av yttrandefriheten måste finnas mot sådana ingrepp och i vilken utsträckning staten kan hållas skadeståndsrättsligt ansvarig för användningen av legitima journalistiska metoder.
58. Med hänsyn till det sagda är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av hovrätten (prejudikatdispens).
59. Vidare går det inte att ta ställning till om tingsrättens bedömningar är riktiga utan att sätta sig in närmare i Europadomstolens praxis och doktrin på området samt att ta del av den bevisning som staten har åberopat. Det går därmed under alla förhållanden inte att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till utan att prövningstillstånd meddelas (granskningsdispens).
60. Hovrätten bör följaktligen meddela prövningstillstånd.

MÅLETS HANDLÄGGNING M.M.

61. Målet bör avgöras efter huvudförhandling. De principiellt viktiga rättsfrågor som målet innefattar bör belysas vid en huvudförhandling där såväl parterna som hovrättens ledamöter har möjlighet att reda ut eventuella oklarheter och ställa uppföljande frågor (jfr 50 kap. 13 § rättegångsbalken).
62. Fullmakt för ombuden finns i tingsrättens aktbilaga 47 och 140.

På Justitiekanslerns vägnar

Alexandra Pettersson Åberg

Bror Aili

³⁷ Se prop. 2016/17:222 s. 22 f.